

seveda ne more tega izvršiti učiteljstvo, ki mu niso dana na razpolago sredstva v udeležitev tega. Vsak vesten učitelj pa je lahko pomirljen s tem, da ni kriv, ako ga pri pouku in vzgoji oklepa železen obroč in da ne more preko njega brez pomoči od tam, kjer bi bila pomoč res možna in izvedljiva. Upajmo pa, da tudi v naši, ne baš dobro financirani državi pridemo v šolstvu do tega, kar že druge moderne dr-

žave posedujejo. V doseg tega cilja pa je dolžnost vsakega posameznika in naših organizacij, da se zavzamejo za izvedbo teh reform v dobrobit osnovnega šolstva kakor tudi celokupnega jugoslovanskega naroda, kateremu so dani oni predpogoji kulturno, gospodarsko in politično doseči to, kar posedujejo že drugi takozvani »kulturni« narodi.

DR. J. TURIĆ, Zagreb:

Nacrti resolucija za kongres UJU u Ljubljani.

III. a) Škola će postići taj cilj ujedinjenja, koji je nenaknadivi uvjet našoj sićućnosti i napredku, ako su učitelji ravnani istim nacionalnim ciljem i težnjama, ako su pedagoški prosvjetljeni za naše kulturne i materijalne prilike, ako su intelektualno samostalne i moralno slobodne nacionalne lićnosti, koje sebe prenose u narod, pa tako stvaraju duhovnu jedinstvenost. Ovakova jedinstvenost podnosi i konfesijske i plemenske i klasne osebnosti i razlike, ali ih učini nebitnim razlikama na jedinstvenom narodnom tije u: ali pobija antisocijalni i protinardni šovinizam i fanatizam, nekulturnu nesnosljivost i umišljenost.

Valjano izradeni priručnici moraju biti siguran vod i pomagać učiteljeva rada.

b) Drugi uvjet, uz koji škola može da dostigne svoj cilj ujedinjavanja jest u organizaciji škole.

Sva mladost nacije mora da u školi samostalnim radom razvija elemente svoje lićnosti, nacionalne i građanske svijesti u što više školskih godina, a sa što manje časova u pojedinoj godini tako, da roditelji i država mogu podnijeti terete, i da je mladež u najkritičnijim godinama svoga i narodnog života očuvana od štetnog, protinacionalnog i protidržavnog uticaja iz društva, a u školi od nasilnog ućenja koje ubiće duh, a može samo da raspiri fanatićni šovinizam ili mržnju.

Ova rezolucija ima svoj naućni, socijalni i nacionalni osnov u djelima:

Turić, Osnova za preobražavanje naroda školam, Zagreb 1919.

Turić, Metodika škole rada, Zagreb 1923.

C. Nacrt resolucije »O višoj naobrazbi učitelja«.

1. Univerzitetske studije za cio učiteljski stalež traže: a) demokratsko uredenje društva, u kojem su vjersko - moralni i političko - državni poredak, kao i nacionalni kulturni, na privredni rad, osnovani na razumu i volji pojedine lićnosti;

b) već razvijena pedagoška nauka i niezni daljnji razvitak. Iz toga slijedi:

1. Univerzitet mora u pojedincu učitelju da razvije potpunu i skladnu nacionalnu prosvjetlenu lićnost, jer je samo u tom jamstvo za državu i narod, da će škola sve članove države i naroda ujediniti u jedan duhovni organizam, i da će ti biti sposobni za razumno, državni i narodu odano političko i nacionalno djelovanje.

2. Univerzitet mora u svakom učitelju da razvije misionarsku sposobnost i snagu za prenašanje svoje lićnosti u narod.

3. Nadalje mora da u pojedincu razvija pedagošku intuiciju socijalnu, za opažanje pedagoških problema i pronalaženje valjanih riješenja; onda pedagošku intuiciju individualnu za opažanje pedagoških pojava na pojedincu; nadalje pedagošku intuiciju subjektivnu, t. j. sposobnost analiziranja vlastitog duha znaćia i obrazovanosti, pa opažanje i odredivanje geneze njihovog pojedinog elementa; nepoklon pedagošku intuiciju objektivnu za opažanje pedagoških vrednosti i elemenata na predmetima nauke, umjetnosti, vještina i na organizacijama države i naroda.

4. Univerzitet mora da razvija našu pedagošku nauku dajući prilike za opažanje i proućevanje naših pedagoških problema i načina, kako se ima kod nas

da provede neki u svijetu postali pedagoški princip, institucija ili organizacija, na da se tako oslobodimo od zabluda iz prošlosti.

II. Neodgovidi osnutak posebne naućne pedagoške škole ili fakulteta za jedan dio učitelje traže ove prilike:

1. Nije moguće ni pomisliti na obrazovanje svih učitelja na univerzitetu još za veliki niz godine nego na univerzitetsko obrazovanje predvodnika, t. j. nastavnika pedagogike i metodike u učiteljskoj školi, pa nadzornika. Ovi se studenti nak moraju birati između učiteljskog staleža, gdje je lakše ući pedagoške individualnosti nego među mladim apsolventima gimnazije, i jer učitelji donesu mnogo iskustvo i vezani su međusobnim povjereniem s onima, koje imaju da rukovode.

2. Današnji filozofski fakultet ne može da preuzme i dostigne istaknute zadatke pedagoške naućne škole.

3. U prelazno vrijeme i dokle god cio stalež ne bude obrazovan na fakultetu, potrebni su različiti privremeni kurzevi za učitelje građanskih, produćnih i sličnih škola; onda kurzevi za učitelje, koji će u kraćem roku da se upoznaju s tekovinama pedagoške nauke, na odlaze onda na svoja mjesta da s njih šire te nove tekovine.

4. Država i narod moraju da su sigurni za školski duh, a učiteljski stalež mora da steće povjerenje i poućdanje kod naroda i državnih vlasti, da mu se može povjeriti sudbonosni zadatak.

III. Učiteljska je škola za nućdu zamjena pedagoškog fakulteta i njezin organizator mora da računa s današnjim našim prilikama.

1. Naućeno znanje uopće, a napose ono, što može budući učitelj da »naući« u učiteljskoj školi, ne čini ćovjeka razumnim, prosvjetljenim i obrazovanim; ne daje državni i narodu jamstvo, da će tako obrazovani učitelji vršiti svoj poziv u narodu. »Naućeno« se zaboravi, mrtvo je i ne utjeće na život i rad, jer nije pretvoreno u živi duh, pa radom učiteljin mora da prevlada mehanizam, a s njim samim ili apatija ili socijalne, političke i nacionalne zablude, koje i opet »naući« od demagoga, fanatićara ili narodnih proraćunanih neprijatelja.

2. Zato učiteljska škola mora da između mladeži odabire pedagoške naravi i da u njima razvija elemente naše, narodu i državni odane lićnosti, koja je spremna i sposobna da u prilikama svojeg mjesta radi prema literarnoj i lićnoj uputi svojih predvodnika.

3. Pripravna škola i sama učiteljska škola morale bi da iz nauka, umjetnosti i vještina odabiru one dijelove, koji u sebi kriju pedagoške elemente, na kojima se ućenik učiteljske škole vježba u svim duševnim radovima, i iz kojih stvara elemente svojeg duha i upoznaje načine, kako će ih prenositi u svoje ućenike. Tako spreman radi barem dvije godine u razredu pod ravnaniem za to određenog učitelja.

Ova je rezolucija osnovana na radnjama dr. J. Turića: Nacrt osnovne Više pedagoške škole, Zagreb, Napredak 1922. — Naućna pedagoška škola i posebne njezine zadatke kod nas. Glasnik profesorskog društva Beograd 1923. — Kakov je naš ćovjek i kakov bi morao da bude: Neodgovidi zadaci naše pedagoške nauke; Ućitelj za naše vrijeme i za nas. Ova tri ćlanka će izići u narednim brojevima Prosvjetnog Glasnika Ministarstva Prosvjete, Beograd 1923.

Iv. Šega:

Spomini na „prvi jugoslovanski učiteljski kongres“.

5., 6. in 7. avgusta obhaja UJU svoje praznićne dneve u Ljubljani.

Nehote se mi vzbujaju pri tej priliki nepozabni spomini, ki so se mi globoko utisnili v spomin in srce, da mislim vedno in vedno na prekrasne dneve, ki smo jih preživeli v sedanji naši pre-

stolnici, ko smo polagali temelj našemu sedanjemu UJU...

Dan 29. avg. 1906 mora naše učiteljstvo zapisati s zlatimi ćrkami v svojo zgodovino, kajti tega dne je dalo ravno slovensko učiteljstvo podbudo za ustanovitev jugoslovanske učiteljske zveze.

V spomenici, ki jo je izdala naša »bivša Zaveza« ob svoji dvajsetpetletnici, ćitamo na strani 86.: »Slavnosti odkritja Prešernovega spomenika v Ljubljani se je udeležil vrli srbski tovariš Jovan P. Jovanović, urednik Prosvete v Kragujevcu. Ob tej priliki se je seznanil z nekaterimi slovenskimi učitelji. Pogovarjali so se z njim in razpravljali o tem, kaj in kako bi se storilo v prilog medsebojnemu spoznavanju in zblizanju vsega jugoslovanskega učiteljstva.

Ko se je vrnil Jovanović v domovino, je napisal lep ćlanek v svojem listu: Jedna misao i jedan predlog, kjer se zavzema za to, da bi prićelo jugoslovansko učiteljstvo vsako leto prirejati obće jugoslovanske skupšćine in šolske razstave.

Naša Zaveza je šla še dalje. Izkušala je ustanoviti Jugoslovansko učiteljsko zvezo. V to se ji je ponudila prilika, ko je praznovalo od 17. do 22. avgusta 1906 v Beogradu Ućiteljsko udrućenje 25-letnico svojega obstanka in se je vršil I. kongres srbskega učiteljstva. Tovariš Ivan Šega je stavil na XVIII. glavni skupšćini Zaveze v Šoštanj u dne 2. junija 1906. I. predlog:

»Delegacija Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva, zbrana v Šoštanju, izvoli 4 ćlane, ki naj se udeleže srbskega učiteljskega kongresa v Beogradu dne 17. do 22. avgusta 1906. I., da se dogovore o vsem potrebnem s srbskimi tovariši zaradi ustanovitve Jugoslovanske učiteljske zveze.«

Predlog je bil sprejet in v deputacijo so bili izvoljeni: Milivoj Berberović, Engelbert Gangl, Luka Jelenc in Ivan Šega.

Izvršuje ta sklep, je sklical pripravljalni odbor za snovanje Jugoslovanske učiteljske zveze ustanovni šod te zveze v Beograd. Povabil je vse zveze učiteljskih društev bratskih jugoslovanskih narodov, hrvaškega, srbskega in bolgarskega, da izvolyjo delegate, ki se udeleže te konference, ki se je vršila dne 29. avgusta 1906. I.

Konferenco je otvoril tovariš L. Jelenc in predlagal za predsednika tov. Davorina Trstenjaka. Poroćal je tov. Ivan Šega.

Šta je sa školskim zakonom?

Eckermann u svojim »Razgovorima« s Goetheom napominje, da je Goethe jednom u razgovoru o utjecaju dramskih pjesnika rekao, da veliki dramski pjesnik, ako je ujedno produktivan i ima snažno i plemenito mišljenje, koje proživljava sva njegova djela može postići, da duh njegovih djela postane duh naroda. »Od Corneille-a proisteklo je djelovanje, — veli dalje Goethe — koje je bilo kadro da uzgoji junaćke duhove. To je bilo nešto za Napoleona, kojemu je bilo potreban junaćki narod; radi toga je on o Corneille-u rekao, da bi ga, da je još živ«, učinio knezom. I ako je to Goethe rekao za dramske pjesnike, jer je o njima bila rijeć, on tako misli o utjecaju svakog duševnog rada, uopće o moći i utjecaju duha na narod, što se vidi iz svih njegovih djela i izjava. Zato ove navode možemo slobodno upotriebiti za ono, što ćemo u ovo nekoliko redaka da reknemo.

Mi ne mislimo, da uzgoj može sve, ali je to jedina sila, kojom se nešto može, pa ju zato treba upotriebiti i ići na ruku onima, koji su njezini najglavniji protagonisti, a ne sprećavati taj rad, Goethe naroćito spominje, da dramski pjesnik treba da zna svoju zadaću i da se radi nie i utjecaja na narod sve više usavršava, a za Goethea se ne može reći, da je htio profanaciju umjetnosti; on je bio aristokrata u svakom smislu.

Ono, što se iz ovih rijeći Goetheovih vidi, to je, da ni najviša duševna kultura ako ne prode ma u kom obliku u narod, kao što su prodrle ideje Corneille-ovih djela u dušu naroda francuskog, ostaje sterilna za taj narod, ostaje privilegija nekolicine izabranih, razmetanje, balast, od kojega narodu nikakove koristi.

Istićemo, da ne propagiramo nikakovo profanisanje, ali propagiramo približavanje društvenih slojeva, koje se može najprije postići uklanjanjem prevelikih duševnih razlika. Znaći, treba početi graditi odozdo i svu pažnju obratiti prvenstveno obrazovanju i uzgajanju najširih slojeva narodnih, a ne početi obratno, kao što se to u nas ćini.

Tako su mislili Goethe, Napoleon i svi doista veliki ljudi, ali tako ne misle samo naši upravljaći.

Zato možemo razumjeti, da projekt zakona o narodnim školama ćeka već nekoliko mjeseci da dođe pred zakonodavni odbor i parlamenat, da se

Resolucija, ki je bila sprejeta koncem razgovora o ustanovitvi Jugoslovanske zveze se glasi:

Ućitelji Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari, ki prisostvujejo I. srbskemu učiteljskemu kongresu, enodušno izrekajo željo, da bi se ućvrstilo in organiziralo moralno edinstvo med jugoslovanskim učiteljstvom. Zategadelj pozivljajo vse navzoće, da razmišljajo, kako bi se popularizirala ta ideja, in pozivljajo zaćasni odbor, ki je vodil to posvetovanje, naj ukrene, da se skliće I. 1907. ob velikih poćitnicah prvi jugoslovanski sestanek, ki naj realizira to idejo.

Poroćevalec Ivan Šega je sestavil pravila, in zaćasni odbor jih je razposlal vsem jugoslovanskim učiteljskim zvezam s pozivom, naj se izraćajo o njih.

Savez hrv. ućit. društava v Zagrebu je odgovoril z dopisom z dne 20. februarja 1907. I. št. I. sledeće: Srećnišnji ovaj odbor drži, da se Savez ućit. društava jugoslovanskih zemalja ne može ustanoviti pravilima, buduć da bi ta pravila morala steći odobrenje svih vlasti jugoslovanskih zemalja, sto je gotovo nemoguće provesti.

Predsednik zaćasnemu odboru, Davorin Trstenjak, se je takoj vdal Savezu. Hotel je objaviti v tem smislu jugoslovanskemu učiteljstvu oklic in sklicati I. 1907. v Zagreb jugoslovanski učiteljski kongres v popolnoma drugaćnem smislu, kakor smo bili sklenili v Beogradu. Podpis na tak oklic sta odloćno odrekla Srb Jovan P. Jovanović in Slovenec Luka Jelenc. Od tega ćasa miruje ta ideja.«

Natanćneje ne bom opisaval poteka tega zgodovinsko prevaćnega zborovanja — to sem storil že v »Ućit. Tovar.« I. 1906., a navesti hoćem le tole reminiscenco: Sedeli smo na vrtu restavracije »avstrij. carja«. V naši sredi je bil tuć pokojni Štibil-Vukasović. Govorili smo, ali se bo dala naša ideja oživotvoriti. Skušeni pokojnik je odgovoril: »Zdi se mi, da bomo prej še drugaće govorili — a potem bo Vaša ideja meso postala«. In pri tem je pomenljivo s svojo sabljo potolkel po tleh.

daje prednost zakonu o srednjim školama, koji je gotovo jućer predan, samo tako možemo razumjeti, da se onemogućuje više obrazovanje narodnih učitelja.

Mi unaprijed znamo, da će se u ministarstvu izgovarati važnoću zakona o osnovnim školama, koji treba posebno proućiti i radi toga potrebno je tobož, da se rad odloži. Međutim, kad se pravilno shvati, onda može biti samo jedan zakon o školama, jedan prosvjetni sistem, ali je stvar u tome, da se ne počme od krova, već od temelja. Mi te pojave ne možemo da rastumaćimo drugaćije, već potpomoganjem staleških razlika i favorizovanjem ili kratkovidnoću.

Koji uzrok bio da bio, on vodi antidemokratizmu i sve gorem kaosu, jer znaći zatvaranje svih ventila tako potrebnih za ovu poratnu psihozu. Bit će i jedan i drugi uzrok, ali malo je koristi od našeg opominjanja.

Koliko je toga opominjanja već bilo, koliko se već postalo: »Gdje smo, tu smo!«

Vidimo opet da ne će biti ništa, nego da se u mnogima ovostranim narodnim školama uzgaja prije za sve drugo, nego za ovu državu i narodno edinstvo.

Vlasti ne mogu da vide, da smo mi iz provincije i naroda nevezani, slobodni od svih teorija i partijskih diktata, da sudimo prirodno, da je između nas i njih razlika: mi smo u narodu, a oni u kancelarijama — u tome je sva razlika. Kad bi se oni malo manje superiorno držali, ne bi u svim zakonskim projektima izbijale ovakove težnje, koje potpomažu stvaranje naših unutarnjih borbi. Oni ne će da vide, da nije glavni uzrok klasnim borbama samo ono nekoliko para razlike u plaći — kao što to i Förster u svom djelu Erziehung und Selbsterziehung veli — već, pored materijalnog uzroka, i osjećoj samoućuvstva. Povreda tog osjećaja izaziva otpor i borbu. Naši upravnici baš izazivaju tu povredu, jer školsko pitanje rješavaju od krova i na tai način stvaraju stalešku školu, a sve drugo samo je na hartiji. Nitko ne poriće važnost materijalne strane, ali mi ne zaboravljamo ni to, da su i Rim i Austro - Ugarska bili bogati i vojnićki uredeni i opet su se raspadli.